

דיני ערבות, בנקאות, שטרות ושעבודים סמסטר א' תשפ"ג

ד"ר רוי בר-קהן, עו"ד

טלפונים: (ע) 03-6962999 (נ) 054-2320333

דוא"ל: roy@bkzlaw.co.il

אתרים: www.bkzlaw.co.il ; www.arvut.com

תאור הקורס

הקורס נועד להעניק לסטודנטים כלים עיוניים ומעשיים להכרת המקורות הנורמטיביים ויכולת יישום בתחומים הקשורים לחיי היומיום בדיני הערבות, דיני הבנקאות, שעבודים ובטוחות. במהלך הקורס נלמד על תחולת חוק הבנקאות (שירות ללקוח), דרישת הכתב שבו, הנחיות המפקח על הבנקים, החובות המוגברות החלות על תאגיד בנקאי כלפי לקוחות (רשלנות, חובות אמון, חובות גילוי), אחריות בנק במצבי מעילה וחריגה מהרשאה, מסגרות אשראי, סודיות בנקאית ועיקולים. נסקור את השינויים האדירים שחלו בתחום דיני הערבות עם קבלת תיקוני תשנ"ב ותשנ"ח לחוק הערבות (ערב יחיד, ערב מוגן) ונדון במקרי ערבות מיוחדים (פטירת הערב, אפשרות סיום ערבות, ערבות "נסתרת" ועוד). כן נלמד על משכונות, משכנתאות ודיני השטרות המודרניים תוך התמקדות בשיקים.

דיני ערבות, בנקאות, שטרות ושעבודים סמסטר א' תשפ"ג

ד"ר רוי בר-קהן, עו"ד

טלפונים: (ע) 03-6962999 (נ) 054-2320333
דוא"ל: roy@bkzlaw.co.il
אתרים: www.bkzlaw.co.il ; www.arvut.com

רשימת קריאה

1. חוק הבנקאות (שירות ללקוח) – היקף ותחולה [שעור 1]

חקיקה רלבנטית

1.1 חוק הבנקאות (שירות ללקוח), תשמ"א – 1981.

חובה

1.2 רע"א 4373/05 אבן חיים נ' בנק עצמאות למשכנתאות ופיתוח בע"מ (ניתן ביום 15/11/07) (תחולת החוק לגבי ערבים).

רשות

1.3 ע"א 1304/91 טפחות נ' ליפרט, פ"ד מז(3) 309 (הפרת חובת הגילוי באי ביצוע משכנתא); ע"א 1570/92 בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' ציגלר, פ"ד מט(1) 369 (הפרת חובת הגילוי ביתרת חובה); ע"א 7451/96 אברהם נ' בנק מסד בע"מ, פ"ד נג(2) 337 (הפרת חובת הגילוי – קשיים כלכליים).

1.4 ע"א 6916/04 בנק לאומי לישראל בע"מ נ' היועץ המשפטי לממשלה (ניתן ביום 18/2/10); ע"ש 195/97 היועמ"ש נ' בנק לאומי (ניתן ביום 10/6/04); ח"א 8002/02 המפקח על הבנקים בנק ישראל נ' הבנק הבינלאומי הראשון למשכנתאות בע"מ (ניתן ביום 5/5/09) (בית הדין לחוזים אחידים); ע"א 232/10 הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ נ' המפקח על הבנקים (ניתן ביום 19/9/12).

1.5 ר' בר-קהן "הרחבת חובות הגילוי בהסכמי משכנתאות ותוקפה של תניית ויתור על דיור חלופי" מקרקעין (כרך ג', מס' 3, מאי 2004) 44.

1.1 מ' רובינשטיין, ב' אוקון "הבנק כסוכנות חברתית" ספר שמגר (מאמרים, כרך ג') 819

2. דרישת הכתב בהסכמי בנקאות [שעור 2]

חקיקה רלבנטית

2.1 חוק הערבות, ס' 3; כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (גילוי נאות ומסירת מסמכים) תשנ"ב 1992

חובה

2.2. ע"א 421/70 פליגמן נ' לוי, פ"ד כד(2) 645; ע"א 714/87 שר נ' כהן, פ"ד מג(3) 159 (העדר חובת כתב בהסכמי ערבות אך נטל ראיה מוגבר).

רשות

2.3. ת"א 29350-02-11 לשם טכנולוגיות נ' מרכז הצביעה בתנור (ניתן ביום 25/8/14); ת"א (קצ'') 2338-10-08 כהן נ' פארבמן (ניתן ביום 14/2/11) (הכרה בערבות בע"פ); ע"א 1011/01 ניצולת הקרטל בע"מ נ' דני דננברג (ניתן ביום 5/11/03); ע"א 4754/07 ע.פ. כוכב חמש נ' רגב הנדסת חשמל (ניתן ביום 29/10/08) (קבלת ערעור ואי הכרה בערבות בע"פ בהעדר ראיות מספקות).

2.4. ע"א 2336-08 בורשטיין נ' בנק הפועלים בע"מ (ניתן ביום 11/1/10); ת.א. 11945/01 בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' ע.ד.ן גולן עסקים בע"מ (ניתן ביום 15/4/03) (דרישת הכתב – מהותית או ראייתית).

3. הנחיות המפקח על הבנקים וחובות גילוי [שעור 3]

חקיקה רלבנטית

3.1. פקודת הבנקאות, 1941, ס' 5; חוק בנק ישראל, תשי"ע – 2010; הוראות ניהול בנקאי תקין, בנק ישראל – המפקח על הבנקים.

חובה

3.2. ע"א 4415/03 אהרנשטם נ' בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ, פ"ד נט(1) 799 (הנחיות בנק ישראל).

3.3. ע"א 8564/06 סולטאני נ' בנק לאומי לישראל בע"מ (ניתן ביום 7/7/08); ע"א 1691/11 בנק לאומי למשכנתאות בע"מ נ' רחל צוברי (ס' 43 עד סוף פסה"ד) (ניתן ביום 15/12/15) (חובות הגילוי ותחולת התקונים לחוק הערבות על הערב הממשכן).

ספרות ומאמרים

3.4. ד"ר אמנון גולדשמיט "הפיקוח על הבנקים בישראל", רבעון לבנקאות 9.

3.5. ר' בר-קתן ערבות (2006) 399-404.

4. חובת הזהירות של הבנק [שעורים 4-5]

חובה

4.1. פקודת הנזיקין (נוסח חדש), תשכ"ח – 1968, ס' 35, 36

4.2. ע"א 6547/12 שי עמר נ' בנק לאומי לישראל בע"מ (ניתן ביום 13/4/15); דנ"א 1740/91 בנק ברקליס דיסקונט בע"מ נ' פרוסט, פ"ד מז(5) 31, 40-72, 82-90 (הפרת חובת הזהירות בהתייחסות ליפ"כ כללי); ע"א 2579/11 בנק הפועלים נ' סולכור (ניתן ביום 29/6/14); דנ"א 10512/04 בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ נ' מנהל עיזבון המנוחה חיה אופלגר ז"ל (ניתן ביום 19/1/05) (מצבי מעילה וחריגה מהרשאה של עו"ד)

רשות

4.3. ע"א 5302/93 בנק מסד נ' לויט, פ"ד נא(4) 591 (רשלנות בחווי דיעה בנקאי על מצב לקוח); ע"א 4814/97 בנק הפועלים בע"מ נ' פרחי (ניתן ביום 2/8/01) (רשלנות בהחזרת שיקים); רע"א 5379/95 "סהר" חברה לביטוח בע"מ נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ, פ"ד נא(4) 464 (רשלנות בהעברת בעלות ברכב); ע"א 10691/04 בנק לאומי לישראל בע"מ נ' ז'אן קלוד מולר (ס' 24-25 לפסק הדין, ניתן ביום 28/8/07) (רשלנות במימוש הוראות בנוגע לאופציות במטבע חוץ) (דרישת הקשר הסיבתי כתנאי לחיוב הבנק).

4.4. רע"א 4501/07 איזנברג נ' בנק אוצר החייל (ניתן ביום 6/4/08) (חיוב חשבון חברה בניגוד לזכויות החתימה); ע"א (חי') 3757/06 פרץ נ' בנק לאומי (ניתן ביום 25/3/08) (תחולת דיני המניעות וההשתק במצב של חיוב חשבון חברה בניגוד לזכויות החתימה).

4.5. ת"א 2398/06 אלוס גולד בע"מ נ' דור יצחק (ניתן ביום 9/8/15); ת.א. 1044/06 איפרגן נ' בנק הבינלאומי (ניתן ביום 26/8/08); (רשלנות בנק באי השוואת דוגמאות חתימה ועדיפות דוקטרינת הרשלנות התורמת על פני מניעות והשתק במצב של זיוף).

- 4.6 ע"א 3421/05 **בנק לאומי לישראל בע"מ נ' ברא-נס שושן** (ניתן ביום 28/1/09); ת.א. 1794/05 **חייק נ' בנק הפועלים בע"מ** (ניתן ביום 30/12/02); ע"א 2539/01 **יוסף עובדיה ובניו בע"מ נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ** (ניתן ביום 8/3/05) (אחריות הבנק בלווי פרויקט בניה סגור).
- 4.7 ע.א. 2449/08 **טואשי נ' בנק מרכנתיל** (ניתן ביום 16/11/10) (רשלנות בנק באי גביית שיקים שחזרו); ת"א 8719-01-13 **קליין נ' בנק מזרחי** (ניתן ביום 19/8/14) (רשלנות באי ביצוע ביטוח חיים).
- 4.8 ע"א 6916/04 **בנק לאומי לישראל בע"מ נ' היועץ המשפטי לממשלה** (ניתן ביום 18/2/10) (סעיפים 39-43 לפסק הדין); ת"א (ת"א) 2771/00 **אקיטה סנטר (1999) בע"מ נ' הבנק הבינלאומי הראשון לישראל** (ניתן ביום 17/3/05); ת"א (ת"א) 15565/03 **מלניק נ' בנק מסד בע"מ** (ניתן ביום 20/3/05).
- 4.9 ר' בר-קהן **ערבות (2006) 307-316**.

5. חובות האמון ותום הלב של הבנק [שעור 6]

חובה

- 5.1 חוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג – 1973, ס' 12, 39
- 5.2 ע"א 5893/91 **טפחות בנק משכנתאות לישראל בע"מ נ' צבאח**, פ"ד מח(2) 573 (חובת האמון כלפי לקוחות וכלפי מי שאינם לקוחות, חובת הידוע ואיזון עם חובת הסודיות ללקוח).
- 5.3 רע"א 2443/98 **ליברמן נ' בנק דיסקונט**, פ"ד נג(4) 804 (ישום חובת תום הלב על ערבים שטריים).

רשות

- 5.4 ע"א 4757/05 **בנק הפועלים בע"מ נ' זיתוני** (ניתן ביום 12/12/07) (הפחתת ריבית בשל אי קיום חובת תום הלב); ת"א 3010-09 **בנק מזרחי נ' מרים בני** (ניתן ביום 9/12/12) (ביטול רישום משכנתא בשל הפרת חובת תום הלב של הבנק); ת.א. 4304/05 **בנק דיסקונט נ' גולדנברג צבי** (ניתן ביום 27/3/07) (חובת הבנק לאפשר הצטרפות להסדר מכוח עקרון תום הלב); ת"א 2136-04 **אגדס נ' בנק הפועלים** (ניתן ביום 24/5/10) (חובת אמון של בנק בניסוח הסכם פשרה).
- 5.5 ע"א 3654/97 **קרטין נ' עתרת ניירות ערך**, פ"ד נג(3) 387 (חובת האמון בניהול תיקי ני"ע).
- 5.6 ר' בר-קהן **ערבות (2006) 380-382**.

6. מסגרת האשראי, קיזוז ועיקולים [שעור 7]

חובה

- 6.1 חוק הבנקאות (שירות ללקוח), תשמ"א – 1981, ס' 2
- 6.2 י"עמית "חוק שיקים ללא כיסוי, תשמ"א – 1981" **הפרקליט מד(3) 449**.
- 6.3 ע"א 459/13 **אלמודן נ' בנק מזרחי טפחות בע"מ** (ניתן ביום 25/6/14) (הפסקת אשראי על ידי בנק); רע"א 4827/12 **גילה חיות נ' בנק המזרחי המאוחד בע"מ** (ניתן ביום 30/8/12) (הרהורים בדבר היקף חובת האמון של בנק במתן אשראי).
- 6.4 ע"א 323/80 **אלתית בע"מ נ' בנק לאומי**, פ"ד לז(2) 673, 683-4; ת.א. 2176/08 **אלבס נ' בנק מזרחי טפחות בע"מ** (ניתן ביום 10/1/11) (עיקול בחשבון הבנק);

רשות

- 6.5 ע"א 1226/90 **בנק לאומי נ' הסתדרות הרבנים דאמריקה**, פ"ד מט(1) 18 (קיזוז); ע"א 7690/00 **באומל משה בע"מ (בכינוס נכסים) נ' בנק לאומי** (טרם פורסם) (דחיית אפשרות קיזוז בין חשבונות הלקוח)
- 6.6 ע"א 2724/03 **בנק הדואר בע"מ נ' אדר גלוב בע"מ** (ניתן ביום 9/10/05) (אבחנה בין עיקול בהוצאה לפועל לעיקול זמני).
- 6.7 רע"א 10683/07 **מטאניס נ' בנק דיסקונט** (ניתן ביום 23/12/07) (דחיית ערעור על ביטול הגבלת חשבון); רע"א 9374/04 **אי. אנד. ג'י. מערכות מתקדמות למורה נהיגה בע"מ** (ניתן ביום 11/11/04) (דיון במסגרת האשראי והגבלת חשבון).
- 6.8 ע"א 6916/04 **בנק לאומי לישראל בע"מ נ' היועץ המשפטי לממשלה** (פורסם בנבו. ניתן ביום 18/2/10) (סעיפים 9-21) (הכרעת בית המשפט העליון בנושא חוזה העו"ש האחיד).

7. בנקים וערבים [שעורים 8-10]

חובה

- 7.1 חוק הבנקאות (שירות ללקוח), תשמ"א – 1981, ס' 17א; חוק הערבות (תיקון מס' 2), תשנ"ח - 1997, ס' 19-21, 27-32; תקנות הערבות, תשנ"ח - 1998.
- 7.2 ע"א 2975/09 **בנק לאומי לישראל בע"מ נ' חיים דראל** (ניתן ביום 22/12/10) (נקיטת הליכי פשי"ר כנגד ערב ללא הגשת תובענה כספית בשל הכרה בו כחייב עיקרי).
- 7.3 רע"א 6642/13 **רוקסי בניה והשקעות בע"מ נ' פלקובי חברה לבנין והשקעות בע"מ** (ניתן ביום 1/1/15) (תחולת הלכת הראסטל על ערבים).
- 7.4 ע"א 1691/11 **בנק לאומי למשכנתאות בע"מ נ' רחל צוברי** (פורסם בנבו, 15/12/15).
- 7.5 ע"א 1513/99 **דטיאשוילי נ' בנק לאומי לישראל בע"מ**, פ"ד נד(3) 591 (ערבות בלתי מוגבלת בסכום).
- 7.6 ע"א 6899/97 **פייבושביץ נ' בנק לאומי לישראל**, פ"ד נז(1) 364 (משכון ללא הגבלה בסכום).

רשות

- 7.7 ע"א 2970-05 **זגורסקי נ' בנק הפועלים בע"מ** (ניתן ביום 29/5/11) (אימוץ מודל החיוב המשני); ה"פ 10-19136-01-10 **קדמון נ' בנק מזרחי טפחות בע"מ** (ניתן ביום 11/10/10); ת.ד. (מרכז) 10565-04-09 **צוברי נ' בנק לאומי למשכנתאות בע"מ** (ניתן ביום 10/1/11); ה.פ. (נת"י) 121/07 **ג'רבי נ' עמית גולדשטיין-לירן עו"ד** (ניתן ביום 23/1/08); ע"א 4735-07 **בנק לאומי נ' בדווי** (ניתן ביום 7/6/10) ("לווה נוסף" בהסכם משכנתא); ת.א. 2985/02 **שלום-נתניה סגל נ' ג'עאן** (ניתן ביום 12/8/07) (דחיית תביעת שיפוי של ערב תוך קביעה כי הוא חייב עיקרי לאור מבחן האינטרס); ע"א 7789/10 **וקסלמן נ' גאיהל בע"מ** (ניתן ביום 20/2/12) (ממשכן להבטחת חיובו של אחר כחייב עיקרי).
- 7.8 ע"א (מחוזי-ת"א) 1111/08 **חברת גולומט בע"מ נ' מנו** (ניתן ביום 3/9/09) (פקיעת ערבות); ת.א. 2131/05 **יורשי המנוח מולדבסקי נ' בנק דיסקונט** (ניתן ביום 26/12/09) (תוקפה של ערבות במצב של פטירת הערב); ע"א 8034/95 **מאור חברה לדלק בע"מ נ' ג'ון**, פ"ד נב(4) 97; ע.א. 4087-08-07 **מייזלין נ' פז פרחים** (ניתן ביום 26/11/08); ת.א. 57947/08 **ישרכאט נ' לימודית** (ניתן ביום 12/5/09) (בטלותה של ערבות נסתרת)
- 7.9 ר' בר-קהן **ערבות** (2006)
- 7.10 ר' בר-קהן "התיישנות תביעה כנגד ערבים לאור התיקונים לחוק הערבות" **הפרקליט מז(א)** (תשס"ד) 168.
- 7.11 ר' בר-קהן "ערבות בלתי מוגבלת בסכום - תוקפה וערכה כבטוחה לאור התיקונים לחוק הערבות" **הפרקליט מד(ג)** 574.
- 7.12 ד' פלפל "חובות הבנק כלפי ערב" **הפרקליט מא** (תשנ"ד) 414.

8. ערבות בנקאית ואשראי דוקומנטרי [שעור 11]

חובה

- 8.1 חוק הערבות, ס' 16
- 8.2 ר' בר-קהן "ערבות בנקאית: החריגים לעקרון העצמאות" הפרקליט נ(2) 329 (2010).

רשות

- 8.3 ע"א 255/89 **פרדו נ' מדינת ישראל**, פ"ד מו(5) 641 (אבחנה בין ערבות להתחייבות לשיפוי)
- 8.4 ע"א 3130/99 **שובל הנדסה ובנין** (1988) נ' י.ש.מ.פ. חברה קבלנית לבנין בע"מ, פ"ד נח(3) 118.
- 8.5 ע"א 5717/91 **מליבו ישראל בע"מ נ' אז-דז טרום** (1973) בע"מ, פ"ד נ(2) 685.
- 8.6 ע"א 4602/97 **רדאל (אשדוד 88) בע"מ נ' בנק לאומי לישראל בע"מ**, פ"ד נג(2) 577 (אשראי דוקומנטרי)
- 8.7 ע"א 8343/01 **פרופ' ירדנה וד"ר ליאון עובדינה נ' סיבל נהריה בע"מ (בכינוס נכסים)** (ניתן ביום 24/6/04) (אפשרות השימוש בערבות בנקאית שניתנה לפי חוק המכר (דירות), תשל"ג - 1973).
- 8.8 ד' ששון, מ' יפרח, א' שנקר **אשראים דוקומנטריים: היבטים מעשיים ומשפטיים** (1996).
- 8.9 רע"א AMS Technical Systems Inc 73/00 **נ' בזק החברה הישראלית לתקשורת בע"מ**, פ"ד נד(2) 394

- 8.10. רע"א 4256/93 שיכון עובדים בע"מ נ' ארז תעשיות בנייה בע"מ, פ"ד מח(1) 450
 8.11. ע"א 11123/03 ט.ש.ת. חברה קבלנית לבנין בע"מ נ' מדינת ישראל (ניתן ביום 2/10/05).

9. שעבודים, בטוחות ומימוש משכנתאות – היבטים בנקאיים [שעור 12]

חובה

- 9.1. חוק ההוצאה לפועל, תשכ"ז-1967, סעיף 181 (אופן הוצאה לפועל של משכנתה או משכון לגבי דירת מגורים)
 9.2. ע"א 9136/02 מיסטר מאני ישראל בע"מ נ' רייז, פ"ד נח(3) 934; ע"א 1679/01 משכן בנק הפועלים למשכנתאות נ' שפיזמן, פ"ד נו(2) 145 (ביטול ויתור על דיור חלוף).

רשות

- 9.3. רע"א 8792/00 שטיינמץ נ' בנק "משכן", פ"ד נו(5) 593 (מימוש משכון על דירת מגורים)
 9.4. ע"א 706/74 יראוני נ' בנק הלוואה וחסכון ירושלים, פ"ד כט(2) 365 (ערבות אישית מול בטוחה חפצית).
 9.5. ע"א 542/85 המועצה הישראלית לייצור ושיווק כותנה בע"מ נ' אתא, פ"ד מג(4) 559 (שעבוד צף)
 9.6. רע"א 9182/00 עזבון דייפני רומיה נ' בנק טפחות לישראל בע"מ, פ"ד נט(4) 1 (מימוש משכון).
 9.7. ר' בר-קהן "הרחבת חובות הגילוי בהסכמי משכנתאות ותוקפה של תניית ויתור על דיור חלוף" **מקרקעין** (כרך ג', מס' 3, מאי 2004) 44 (ויתור על דיור מוגן).
 9.8. פבלו לרנר "דיור חלוף במקרה של מימוש משכנתה על דירת מגורים: דיון בעקבות הפסיקה והרפורמה בחוק ההוצאה לפועל" **הפרקליט** נא תשע"א 51.

10. דיני השטרות בדין המודרני: עסקת היסוד, צדדים קרובים וצדדים רחוקים וסיחור [שעור 13]

חקיקה

- 10.1. פקודת השטרות, ס' 1 (הגדרת "שטר" בלבד), 3(א) (הגדרת "שטר חליפין"), 73(א) (הגדרת שיק), 84(א) (הגדרת שטר חוב) וכן סעיפים 44, 69 ו-70.
 10.2. חוק אשראי הוגן, תשנ"ג – 1993.
 10.3. חוק לצמצום השימוש במזומן, תשע"ח – 2018.

פסיקה

- 10.4. דני"א 258/98 צמח נ' שלשבסקי, פ"ד נה(4) 193 (תחולת דיני החוזים על צדדים קרובים לשטר); רע"א Nordland Papier AG 6250/98 נ' מפעלי ייצור והוצאה לאור, פ"ד נג(2) 274 (תחולת דיני הקיזוז על צדדים קרובים לשטר); רע"א 2443/98 ליברמן נ' בנק דיסקונט, פ"ד נג(4) 804 (תחולת עקרון תום הלב על צדדים קרובים לשטר).
 10.5. ע"א 1560/90 ציטיאט נ' הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, פ"ד מח(4) 498 (למוטב בלבד שולל סחירות).

ספרות ומאמרים

- 10.6. ר' בר-קהן "שניים אוחזין – הרחבת טענות ההגנה בין צדדים קרובים לשטר" **עורך הדין** 6, 74 (2010); ר' בר-קהן **ערבות** (2006) 119-125.
 10.7. ש' לרנר דיני שטרות (מהדורה שניה, 2007)